
ANALIZE

AKTIVNOSTI

STATISTIKA

2020 GODIŠNJI BILTEN

produktna berza ad
novi sad

JANUAR 2021.

PROBERZA.CO.RS

RETROSPEKTIVA 2020. GODINE

Za nama je protekla još jedna godina, krajnje neobična i nepredvidiva. Neplanski je dovela do testiranja cele svetske ekonomije, a time i poljoprivrednog i prehrambenog sektora, logistike, trgovine i same berze. Prošao je još jedan test koji je pokazao žilavost kompletnog sektora proizvodnje hrane, koji je još jednom dokazao svoju krucijalnu važnost za ceo svet i važnost ulaganja u njega, jer će i u narednom periodu, u svakoj narednoj krizi, primarni oslonac svake države biti upravo stabilnost obezbeđivanja osnovnih životnih namirnica.

Dosadašnji rezultati berze, odnosno promene i ulaganja koja su vršena u poslednjih nekoliko godina nam govore da je novosadska robna berza na pravom putu. Iako izazovna, 2020. godina nam je donela jedan od rekordnih prometa u poslednjoj deceniji. Od 2016. godine kada smo pokrenuli proces izmene načina rada berza je povećala količinski obim prometa za više od 100%, dok je broj članova povećan 2,6 puta.

Zakon o robnim berzama koji je usvojen u Skupštini Republike Srbije 2019. godine je zadao visoke standarde koje organizator tržišta mora da ispuni. Upravo u cilju ispunjenja tih kriterijuma berza je tokom cele 2020. godine, pre svega u saradnji sa nemačkom KFW razvojnom bankom, radila na donošenju potpuno novih pravila i procedura koja će predstavljati osnov budućeg rada berze.

Naročito je velika pažnja bila posvećena izradi softverskog rešenja koji će podržati celokupan sistem.

Osnovni cilj nam je ostao nepromenjen, a to je da doprinesemo ostvarenju većeg profita naših članova, ali istovremeno i da povećamo sigurnost i olakšamo trgovanje svim učesnicima.

"Klijenti berze će moći sa svog telefona, tableta ili računara direktno da kotiraju svoju ponudu ili tražnju"

Sa stanovišta klijenta berze trgovanje će biti olakšano, tako što će sa svog telefona, tableta ili računara direktno u sistem moći da kotira svoju ponudu ili tražnju. Istovremeno će u realnom vremenu videti sve kotirane naloge od drugih klijenata. Istu mogućnost za kotiranje naloga kupovine će dobiti i svi naši članovi iz inostranstva, čime ćemo značajno proširiti tržište.

Time će se povećati brzina i lakoća trgovanja, a sigurnost će biti garantovana polaganjem garancija od strane kupca i prodavca u vidu gotovine ili bankarske garancije.

Takođe, celokupan proces isporuke robe i plaćanja će biti praćen od strane berzanskih brokera i drugih službi, a sve u cilju pomoći našim članovima da sigurnije i brže završe transakciju.

Proteklu 2020. smo iskoristili da se dobro pripremimo za velike promene koje nam predstoje u 2021. i istovremeno povećali promet i broj članova.

U dosadašnjem radu i načinjenim promenama smo vođeni potrebama i sugestijama naših članova. Berza je nastala inicijativom privrednika u cilju stvaranja organizovanog mesta za trgovinu i razmenu informacija. Tržišna orjentisanost, unapređenje sistema i šire delovanje, kroz region i uvođenje novih proizvoda na listing berze, su ono na čemu nastavljamo da radimo i u narednom periodu.

"Količinski promet povećan je 100%, dok je broj članova povećan 2,6 puta"

Miloš Janjić

direktor Produktne berze Novi Sad

produktna b

ŠTA OČEKUJE PRODUKTNU BERZU U 2021. GODINI?

U 2021. godini novosadsku „Produktnu berzu“ očekuje potpuno usklađivanje svojih akata i procedura sa Zakonom o robnim berzama. Usklađivanjem svog rada sa Zakonom i dobijanjem dozvole od strane Komisije za hartije od vrednosti berza će početi sa primenom novog načina trgovanja.

Novi način trgovanja odviće se preko najnovije platforme e-NSCOMEX koja omogućuje klijentima da sami učestvuju u trgovanju ili posredstvom brokera. Učesnici u trgovanju, na spot i terminskom tržištu, moći će da budu poljoprivredna gazdinstava, domaća i strana pravna lica.

Pored trgovanja na spot i terminskom tržištu koje će biti pokriveno garantnim sredstvima, uspostaviće se sistem „blok trgovanja“. „Blok trgovanje“ predstavlja sistem trgovanja gde se kupac i prodavac dogovore van berzanskog sastanka (bilateralno) oko svih elemenata ugovora, oni mogu da ispostave poseban nalog kupovine i nalog prodaje za blok trgovanje sa istovetnim elementima iz ugovora. Troškovi, za ovakav vid transakcije, biće značajno niži od onih u redovnom berzanskom trgovanju, a omogućiće da berza preuzima rizik izvršenja ugovora između kupca i prodavca.

Čitav proces nakon trgovanja, odnosno uparivanja naloga vršiće se preko sektora za obračun i plaćanje, koji će biti formiran unutar berze.

Sektor za obračun i plaćanje pored čuvanja garancija klijenata, vršiće prenos novca između kupca i prodavca, praćenje isporuke robe i poslove plaćanja. Takođe će pratiti kretanje cena kod terminskih poslova u slučaju oscilacija.

*"Novi način trgovanja
odviće se preko
platforme e-NSCOMEX"*

Zakon o robnim berzama omogućio je „Produktnoj berzi“ da proširi svoje tržište na čemu berza aktivno radi. Pored tradicionalnog trgovanja žitaricama, radi se na uspostavljanju trgovanja sekundarnim sirovinama i brodskim prostorom. U 2021. godini očekujemo širenje robno berzanskog tržišta na dva aspekta. Jedan je širenje tržišta na region, a drugi je uključivanje novih roba na listing robne berze.

Trend rasta članova berze u 2020. godini, očekujemo da se nastavi i u 2021. godini. Naročito značajna za berzu je pojava ino kupaca. Cilj berze je da postane regionalno mesto okupljanja učesnika u trgovanju. Povezivanjem domaćih i stranih učesnika na robno-berzanskom tržištu, očekujemo da se omogući ostvarivanje profita za domaće učesnike.

Očekujemo da se u skladu sa Zakonom uredi robno-berzansko tržište, odnosno da se robno berzanskim poslom bave samo berze koje poseduju dozvolu od strane regulatora. Na ovaj način biće izbegnute razne zloupotrebe od strane agencija koje deluju na tržištu žitarica.

Takođe, još jedna od stvari koje predstoje berzi jeste i rebrendiranje.

Produktna berza će izmeniti naziv u „Novosadska robna berza“ – Novi Sad Commodity Exchange – NSCOMEX, te će berza u potpuno novom svetlu izaći na berzansko tržište.

Sve ovo je usmereno u cilju unapređenja poslovanja članova robne berze, njihovoj bezbednosti, očuvanju njihove imovine, pristupu regionalnim tržištima i samim tim ostvarivanju profita robno berzanskih učesnika.

*"U 2021. godini
očekujemo širenje robno
berzanskog tržišta"*

Radoslav Pilja
direktor poslovnih operacija

KUKURUZ

Kineski apetiti za kukuruzom, pomerali su cene na međunarodnim tržištima, te su u toku 2020. zabeležene velike kupovine ove žitarice. Pad proizvodnje usled loših vremenskih uslova u okolnim zemljama – Rumuniji i Ukrajini, doveo je do povećane izvozne tražnje, što je povećalo cenu ove žitarice i na domaćem tržištu. Zbog velike tražnje i visokih cena, proizvođači su ranije skidali kukuruz sa njiva i veštački ga sušili, te se već u avgustu trgovalo novim rodom. Zbog visokih cena i dobrog prinosa kukuruz je bio najdominantnija kultura u trgovini preko berze i još jednom pokazao da Srbija sa razlogom spada u 10 najvećih izvoznika kukuruza u svetu.

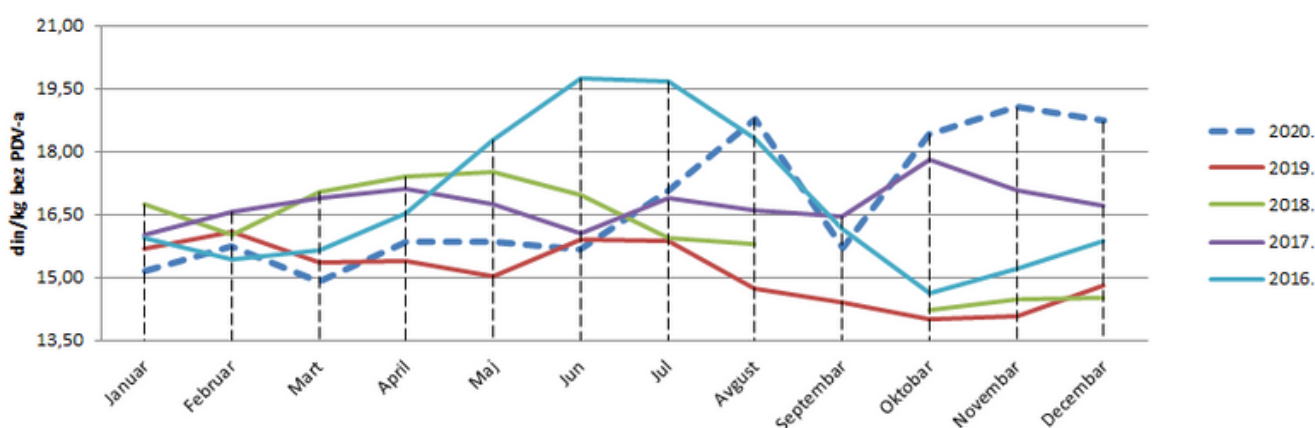
Cena u prvom kvartalu je započela godinu na nižim cenovnim nivoima u odnosu na isti period proteklih pet godina. Kukuruz beleži rast u januaru 2020. godine, te se kretao u rasponu između 15,00 i 15,90 din/kg.

Usled slabije aktivnosti izvoznika, kukuruz je nastavio da beleži negativne trendove, a na kraju februara dostignut je nivo od 15,50 din/kg. U martu je došlo do značajnih oscilacija, te je sredinom meseca pala na nivo od 14,50 din/kg, što je bila najniža cena od žetve, međutim, krajem meseca zabeležen je cenovni nivo od 15,80 din/kg.

U prvom kvartalu 2020. godine, cena kukuruza je bila najviša u februaru sa 16,00 din/kg, dok se u martu beleži blagi pad. Tokom ovog kvartala ukupno je prometovano 8.675t kukuruza čija je finansijska vrednost iznosila 146.443.250,00 din.

Tokom drugog kvartala kukuruz je zabeležio apsolutni primat u trgovanju sa ukupno prometovano količinom od 10.276t i 180.872.280,00 dinara ukupne finansijske vrednosti.

KRETANJE CENE KUKURUZA U POSLEDNJIH 5 GODINA

63.420

TONA KUKURUZA JE PROMETOVANO

Tokom aprila cena kukuruza je bila volatilna, usled dešavanja na međunarodnim tržištima izazvanih širenjem pandemije korona virusa, koji su imali uticaj na kretanja na domaćem tržištu. Cena se u aprilu kretala od 15,80 do 16,10 din/kg.

U maju i junu zabeležen je silazni trend u odnosu na prethodni mesec. Ponderisana cena u maju je iznosila 15,84 din/kg, što je 0,13% niže u odnosu na april, dok je u junu ponder iznosio 15,67 din/kg. Tokom ovog kvartala, najviši nivo na kom se kretao kukuruz bio je 16,10 din/kg, dok je najniži iznosio 15,60 din/kg.

Na početku trećeg kvartala, cena kukuruza je beležila konstantan rast, da bi početkom meseca septembra beležila silazni trend. Tokom jula, kukuruzom roda 2019. godine se trgovalo u rasponu od 16,50 do 18,40 din/kg, dok su terminski ugovori za kukuruz novog roda, sa isporukom i plaćanjem u oktobru/novembru, zaključivani u rasponu od 14,11 do 14,50 din/kg. U avgustu, kukuruz starog roda je dostigao sezonski maksimum, te je trgovan u rasponu od 17,00 do 20,00 din/kg, usled manje ponude na tržištu i povećane tražnje. Cena je samo u odnosu na jul bila viša za 10,27%. Tokom ovog meseca zaključeni su prvi ugovori za kukuruz novog roda na spot tržištu, u cenovnom rasponu od 19,50 do 19,80 din/kg. Krajem trećeg kvartala, zabeležen je silazni trend, te se ova žitarica kretala u cenovnom opsegu od 16,00 do 18,00 din/kg.

Ukupna prometovana količina od jula do septembra je iznosila 18.779t, čija je ukupna finansijska vrednost bila 345.358.496,00 dinara.

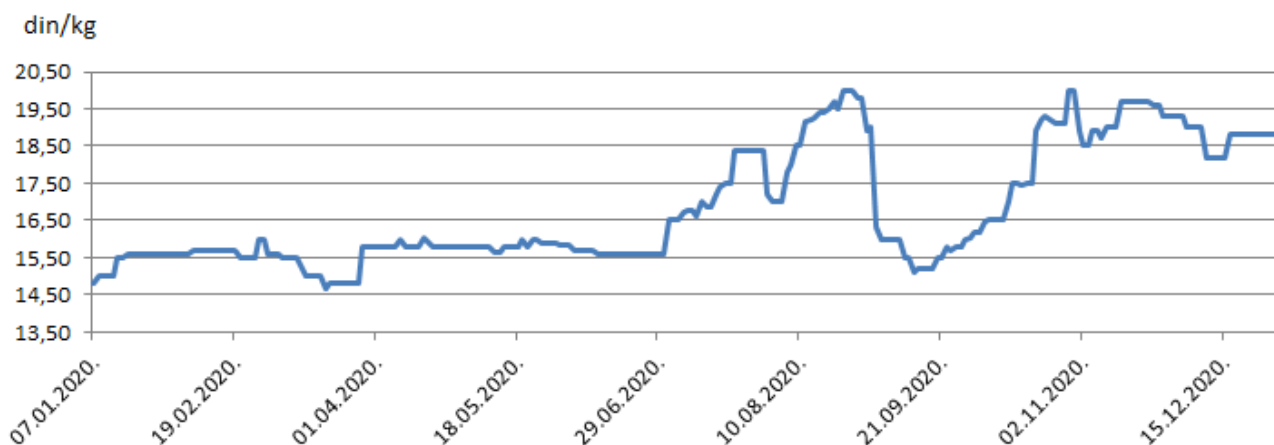
Početak četvrtog kvartala obeležili su loši vremenski uslovi, zbog kojih je došlo do odlaganja žetve kukuruza, čime je smanjena ponuda na tržištu. Tražnja za žutim zrnem je svakog dana bivala veća, usled povećane tražnje izvoznika, te je samo tokom oktobra prometovano 18.177t robe. Berzanski ugovori su u istom mesecu zaključivani u cenovnom opsegu od 16,00 do 20,00 din/kg, dok su na paritetu luke bili na blago višem nivou od 16,60 do 20,20 din/kg. Tokom novembra, kukuruzom se trgovalo od 18,50 do 19,70 din/kg.

Na kraju godine, tržište kukuruza je bilo dosta mirno, te se početkom decembra kukuruzom trgovalo po 19,00 din/kg, da bi na samom kraju godine zaključena cena iznosila 18,80 din/kg.

U poslednjem kvartalu 2020. godine, ukupno je prometovano 25.690t kukuruza, čija je finansijska vrednost iznosila 520.357.979,00 dinara.

Tokom 2020. godine, prinosi kukuruza su bili natprosečni. Prosečan prinos je bio 8,1 t/ha, što predstavlja najveći prosečni prinos u poslednjih deset godina, a samo u odnosu na prošlu godinu porast od 6,58%. Pored toga, došlo je do porasta cena u žetvi, jer je rasla izvozna tražnja, zbog manjih prinosa kukuruza u SAD, EU i Ukrajini, dostižući najviši nivo od 20,00 din/kg, dok je minimalna cena zabeležena u martu mesecu

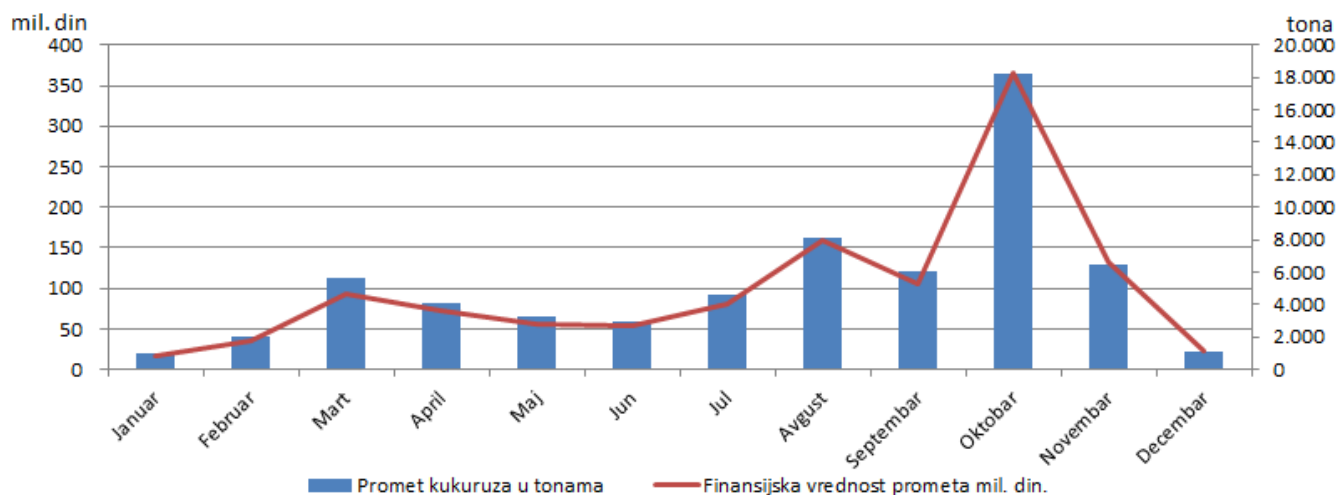
CENA KUKURUZA BEZ PDV-A TOKOM 2020. GODINE

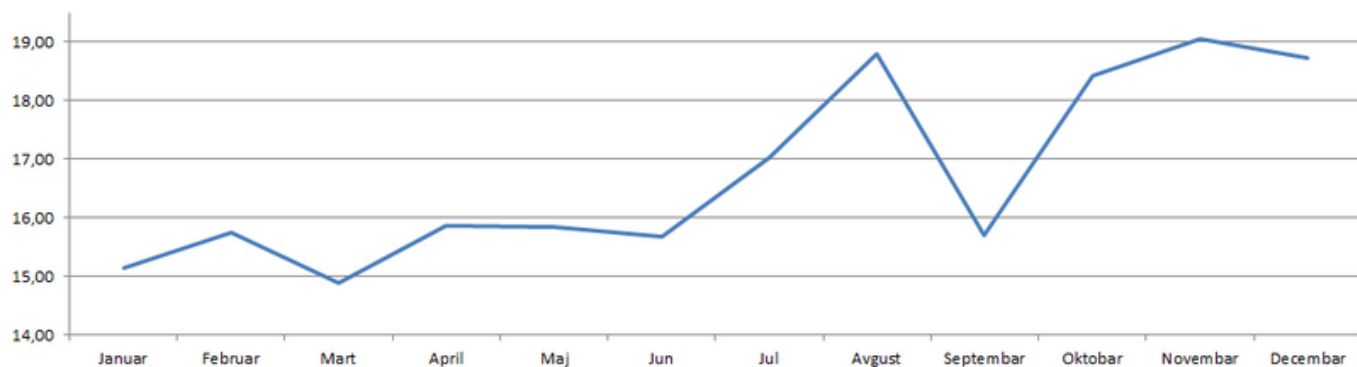
iznosila 14,50 din/kg, što predstavlja razliku od 37,93%. Kukuruz je godinu počeo sa 15,00 din/kg, dok je cena na 31.12. iznosila 18,80 din/kg bez PDV-a, što predstavlja rast za 25,33%.

**8,1 t/ha JE BIO
PROSEČAN PRINOS
KUKURUZA U 2020.**

KOLIČINSKI I FINANSIJSKI PROMET KUKURUZA

MESEČNI PONDERI ZA KUKURUZ TOKOM 2020. GODINE

KUKURUZ U 2020. GODINI

OPIS	DATUM	DIN/KG SA PDV-OM	DIN/KG BEZ PDV-A	%
Cena na početku godine	01.01.2020.	16,50	15,00	RAZLIKA:
Cena na kraju godine	31.12.2020.	20,68	18,80	25,33%
Minimalna u 2020.	17.03.2020.	15,95	14,50	RAZLIKA:
Maksimalna u 2020.	28.10.2020.	22,00	20,00	37,93%

PŠENICA

Usled pojave korona virusa i globalnog širenja ove pandemije, rasla je tražnja za pšenicom kako na svetskom, tako i na domaćem tržištu, najpre od strane mlinara, zbog povećane tražnje za brašnom. Što se tiče cene u žetvi ona je bila na gotovo istom nivou kao i prethodne godine od 17,50 din/kg. Kraj godine je praćen izuzetno malim količinama izvezene domaće pšenice. Na samom kraju godine, informacija o uvođenju izvoznih taksi u Rusiji za ovu žitaricu je bio dodatni okidač za skok cena na ino tržištima, što se odrazilo na domaće tržište.

Na početku godine, tržište pšenice zabeležilo je veoma nizak obim trgovanja, dok je bila značajna tražnja za stočnom pšenicom. Tokom februara, cena pšenice roda 2019. godine, dostigla je svoj maksimum od 20,50 din/kg, da bi u drugoj polovini meseca beležila silazni trend.

Nakon vesti o širenju pandemije virusa Kovid-19 na svetskom nivou, došlo je do povećane tražnje za brašnom, a samim tim i do povećane tražnje mlinara za pšenicom. Usled zatvaranja granica, javljaju se logistički problemi, koji su, zajedno sa većom tražnjom, uzrokovali rast cena pšenice. U martu se pšenicom trgovalo od 18,80 do 20,50 din/kg.

U prvom kvartalu 2020. godine, ukupno je prometovano 6.830t pšenice, čija je finansijska vrednost iznosila 149.949.250,00 dinara.

Na početku drugog kvartala, pšenicom se trgovalo u rasponu od 19,80 do 20,50 din/kg, što predstavlja rast cena ove žitarice u odnosu na raniji mesec. Međutim, tokom maja i juna meseca, zabeležen je silazni trend. U maju, usled smanjene izvozne tražnje i tražnje mlinara, ova žitarica se kretala u cenovnom rasponu od 19,20 do 19,70 din/kg. Jun je doneo veće interesovanje za pšenicom roda 2020. godine, te je cena starog

roda na početku meseca iznosila 18,80 din/kg, da bi na kraju meseca pala na 18,00 din/kg.

Tokom drugog kvartala ukupno je prometovano 4.136t robe, sa 91.945.700,00 dinara finansijske vrednosti.

Na početku trećeg kvartala, pšenica je beležila apsolutni primat u trgovanju sa količinom od 5.267t robe u prvom mesecu. Cena hlebnog zrna je tokom jula oscilirala, te je početkom meseca iznosila 17,50 din/kg, a na kraju meseca 17,90 din/kg. Svoj cenovni maksimum od 18,50din/kg, pšenica je dostigla sredinom jula. Zbog mirnijeg tržišta i slabije tražnje, u avgustu, pšenica je imala silazni trend, pa se kretala u rasponu od 17,70 do 17,90 din/kg. Tržište je ostalo mirno i u prvoj polovini septembra, da bi na kraju beležilo rast, usled dešavanja na međunarodnom tržištu izazvanih vremenskim uslovima, naročito u slivu Crnog mora.

Tokom ovog meseca, pšenica se kretala u cenovnom opsegu od 17,50 din/kg od 19,30 din/kg.

U trećem kvartalu, ukupno je prometovano 9.688t pšenice, čija je finansijska vrednost iznosila 193.687.512,00 dinara. Najveći udeo u trgovanju, pšenica je imala u julu, sa 40,54%.

2.972.711t

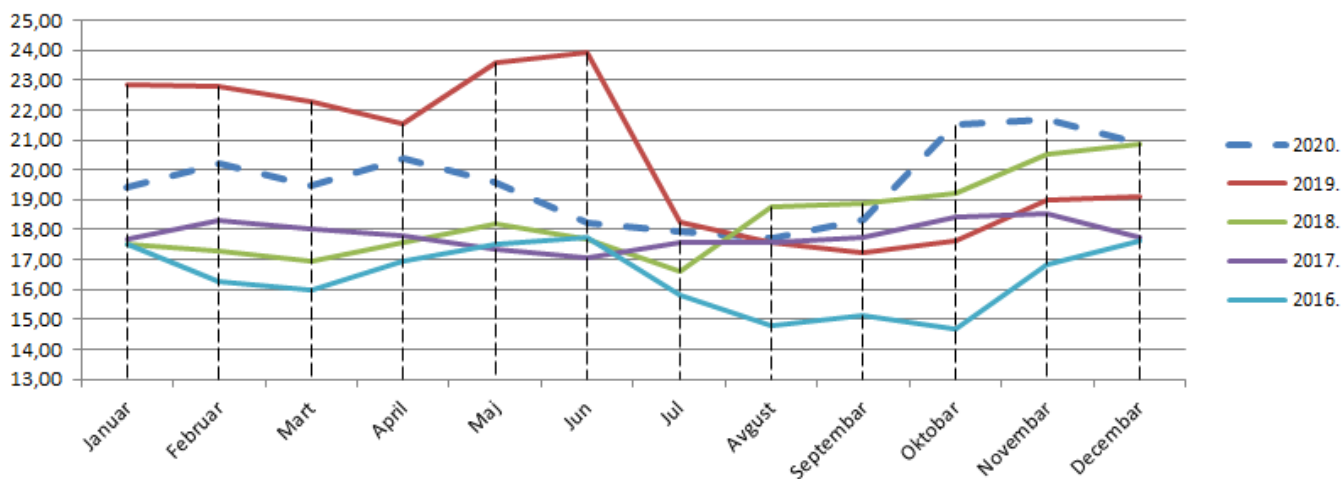
IZNOSIO JE UKUPAN ROD PŠENICE U 2020.

Poslednji kvartal u 2020. godini, započeo je povećanom tražnjom na domaćem tržištu, zbog čega je pšenica zabeležila uzlazni trend. U oktobru je prometovano 6.950t pšenice, što je najveća prometovana količina tokom jednog meseca u 2020. godini. Ugovori su tokom prvog meseca zaključivani u cenovnom rasponu od 19,50 do 22,50 din/kg.

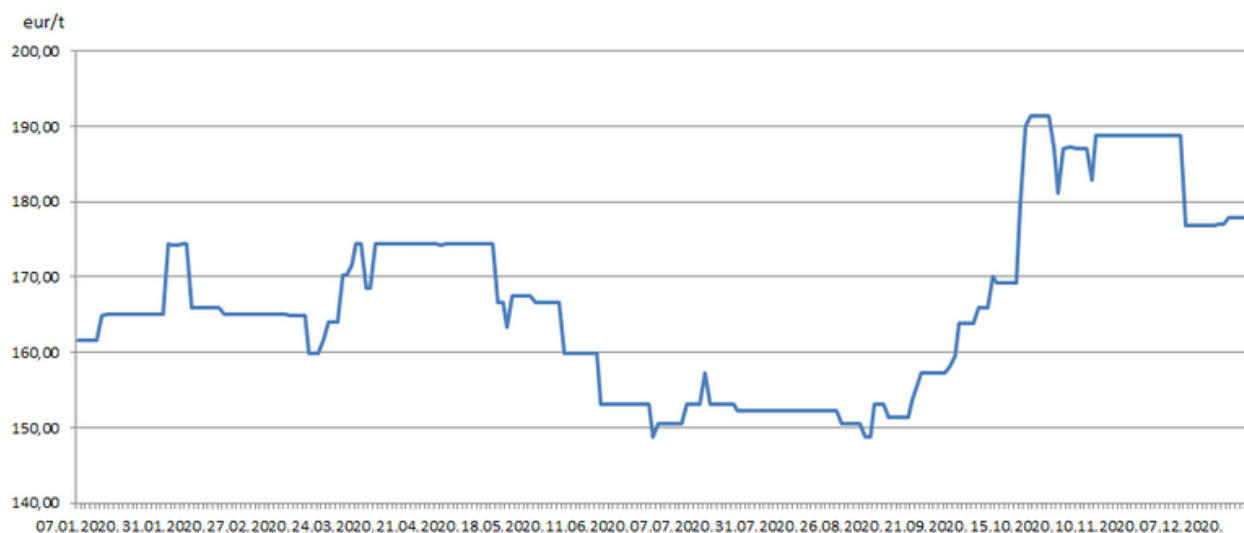
Usled smanjene aktivnosti tokom novembra i decembra, pšenica se tokom meseca novembra kretala u uskom opsegu od 21,50 do 22,20 din/kg, dok se u decembru kreće od 20,60 do 21,00 din/kg, što predstavlja pad u odnosu na prethodni mesec. Četvrti kvartal 2020. godine, zabeležio je najviše cenovne nivoe na kojima se ova žitarica kretala u poslednjih pet godina. Ukupno je prometovano 9.125 t pšenice, čija je finansijska vrednost iznosila 214.321.250,00 dinara.

Pšenica je 2020. godinu započela sa cenom od 19,40 din/kg, da bi do kraja godine porasla za 7,73% na 20,90 din/kg. Najniži nivo, u toku godine, od 17,50 din/kg ostvaren je u julu, dok se u oktobru pšenica kretala na najvišem nivou od 22,50 din/kg. Razlika između minimalne i maksimalno ostvarene cene je 28,57%. Prosečan prinos pšenice je iznosio 5,042 kg/ha, sa ukupno požnjevenih 589.549 ha, a ukupan rod je 2.972.711t.

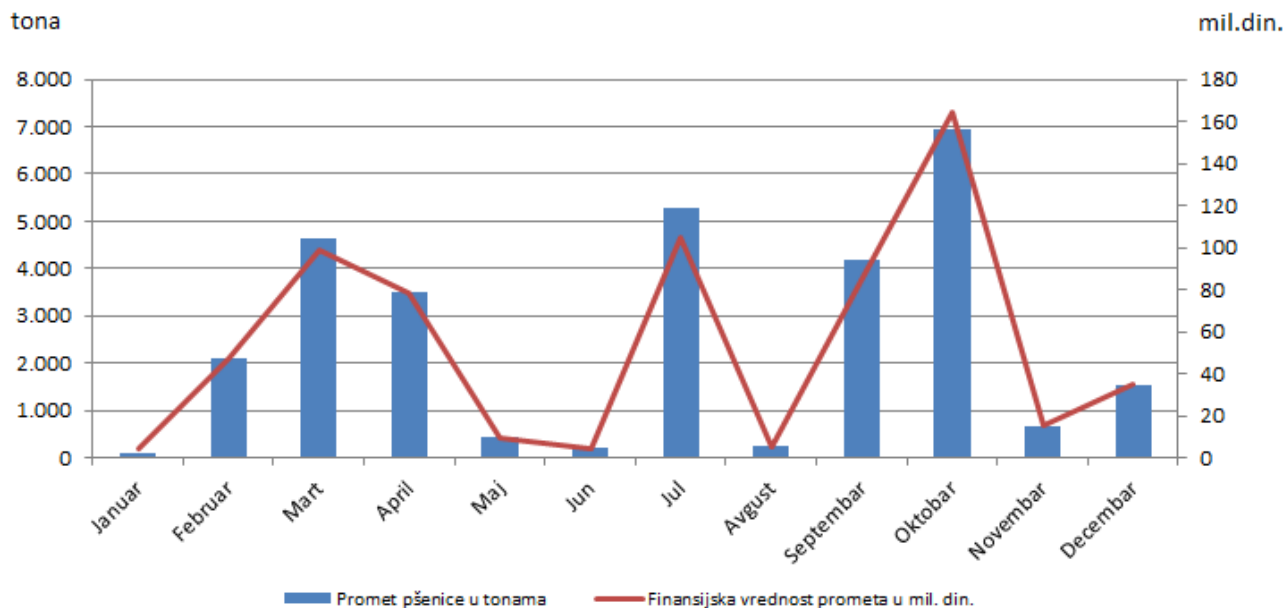
KRETANJE CENE PŠENICE U POSLEDNJIH 5 GODINA

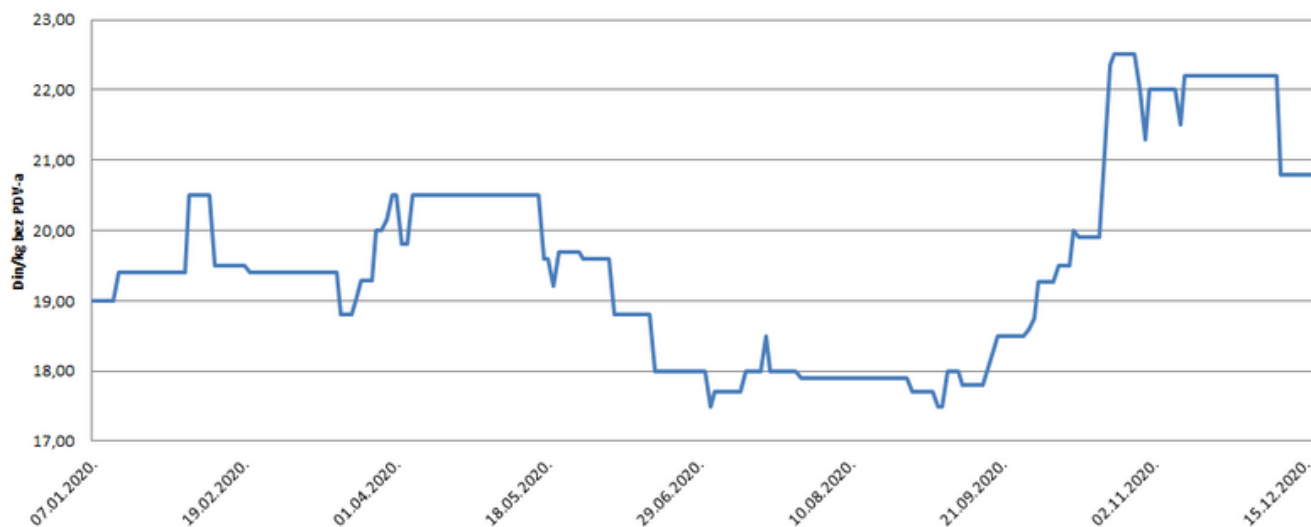
KRETANJE CENE PŠENICE U EUR

KOLIČINSKI I FINANSIJSKI PROMET PŠENICE

CENA PŠENICE BEZ PDV-A U TOKU 2020. GODINE

PŠENICA U 2020. GODINI

OPIS	DATUM	DIN/KG SA PDV-OM	DIN/KG BEZ PDV-A	%
Cena na početku godine	01.01.2020.	21,34	19,40	RAZLIKA:
Cena na kraju godine	31.12.2020.	22,99	20,90	7,73%
Minimalna u 2020.	01.07.2020.	19,25	17,50	RAZLIKA:
Maksimalna u 2020.	20.10.2020.	24,75	22,50	28,57%

Velika zabrinutost na tržištu soje rasla je zbog smanjenih zaliha i suše koja je zadesila Južnu Ameriku, u kojoj se očekivao rekordni rod. Tokom cele godine, velika tražnja iz Kine, podržavala je cene ove uljarice. Sva dešavanja na međunarodnom tržištu odrazila su se i na domaće tržište soje, gde je zabeležen uzlazni trend od drugog kvartala do kraja godine.

Na samom početku 2020. godine, tržište soje bilo je veoma mirno. U januaru se soja kretala od 39,50 do 39,60 din/kg, da bi u februaru ova uljarica dostigla 39,80 din/kg. U poslednjem mesecu prvog kvartala, iako je svet zadesila pandemija, soja nije beležila značajnije promene. Soja se kretala u cenovnom opsegu od 39,30 do 40,00 din/kg.

Tokom prvog kvartala, ukupno je prometovano 1.260 tona soje, čija je finansijska vrednost iznosila 59.764.750,00 dinara.

U prvom mesecu drugog kvartala, soja se kretala na višem nivou u odnosu na prvi kvartal, te je zabeležila maksimum od početka žetve. Zabeležena cena se kretala u rasponu od 40,00 do 43,00 din/kg. U sledećem mesecu, ova uljarica je imala veoma malu prometovanu količinu od svega 150t. Soja se tokom maja kretala od 41,60 do 42,30 din/kg. U poslednjem mesecu drugog kvartala, zabeležen je pozitivan trend, usled slabije ponude i povećane tražnje za ovom uljaricom. Tokom juna ova uljarica je trgovana između 41,70 i 42,50 din/kg.

Tokom drugog kvartala prometovano je 678 tona soje, ukupne finansijske vrednosti 31.309.410,00 dinara.

Na samom početku trećeg kvartala soja je imala stabilan cenovni nivo, te se kretala između 43,50 i 43,80 din/kg, a u julu je ukupno prometovano 2.000 tona ove uljarice. U drugom mesecu ovog kvartala, soja beleži silazni trend usled veće ponude i većeg interesovanja na terminskom tržištu. Ukupna prometovana količina tokom ovog meseca bila je manja nego u prvom, te je iznosila 1.575t robe, a cena se kretala od 41,50 do 42,80 din/kg. U septembru ova uljarica je imala velike cenovne oscilacije.

52,80

NAJVIŠA CENA SOJE U 2020.

Početkom meseca, ugovori su zaključivani na 40,00 din/kg. Manji prinosi od očekivanih, kao i najava veće potražnje prouzrokovali su porast do 43,00 din/kg.

Tokom ovog kvartala ukupno je prometovano 5.110 tona soje, a finansijska vrednost je dostigla 233.048.850,00 dinara.

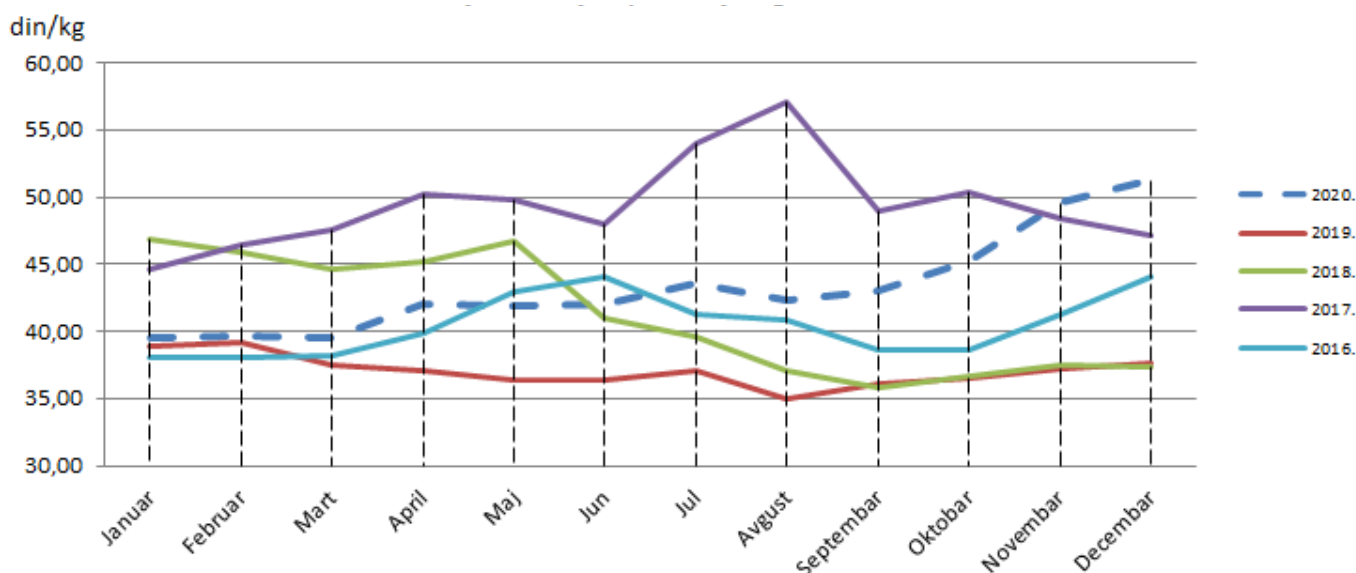
Poslednji kvartal u 2020. godini, započet je cenovnim oscilacijama. Na samom početku, slabija ponuda dovela je do rasta, te su se berzanski ugovori zaključivali po 42,50 din/kg, usled zabeleženog uzlaznog trenda, te na kraju oktobra, cena ove uljarice dostiže svoj maksimum od 47,50 din/kg. Tokom novembra najdominantnija roba je bila soja sa prometovanih 3.620 tona, a usled dešavanja na

**SOJOM SE NAJVIŠE
TRGOVALO U
NOVEMBRU**

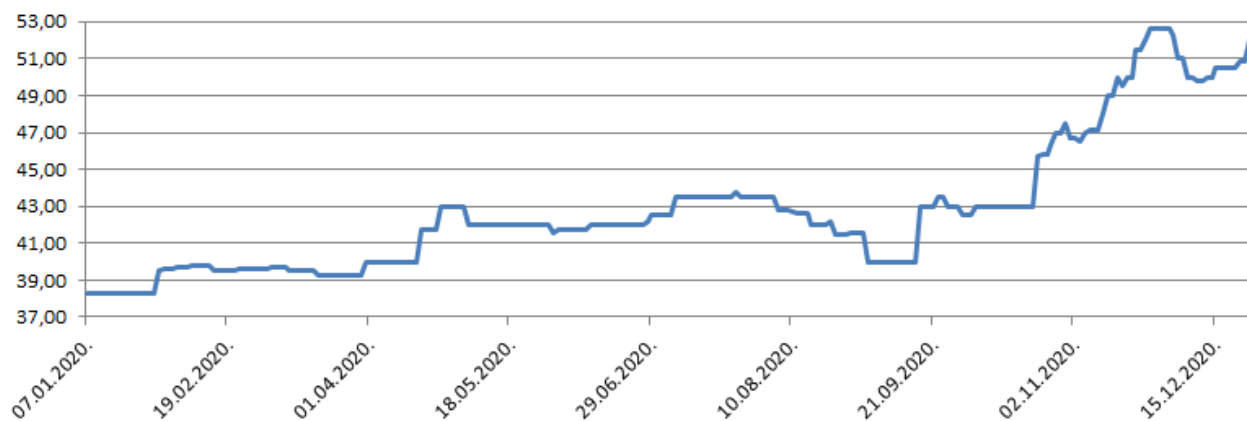
međunarodnim tržištima, odnosno skokom cena, dolazi do ponovnog uzlaznog trenda, te se ovom uljaricom trguje u opsegu od 46,50 do 52,80 din/kg. U poslednjem mesecu 2020. godine, sojom se trguje u rasponu od 49,50 do 52,50 din/kg. Uzlazni trend u poslednjem mesecu 2020. godine, doveo je soju do najviših nivoa za dati period u poslednjih pet godina. Ukupna prometovana količina je 8.550 tona robe, čija je finansijska vrednost iznosila 461.515.750,00 dinara.

U 2020. godini, soja je bila na najnižem nivou tokom januara, od 39,50 din/kg, a najviša cena soje iznosila je 52,80 din/kg u novembru, što predstavlja razliku od 33,67%. Soja je ovu godinu započela sa 38,30 din/kg, a 31.12. cena je iznosila 52,00 din/kg, što znači da je do kraja godine zabeležila rast od 35,77%. Prosečni prinosi soje tokom ove godine iznosili su 3,4t/ha.

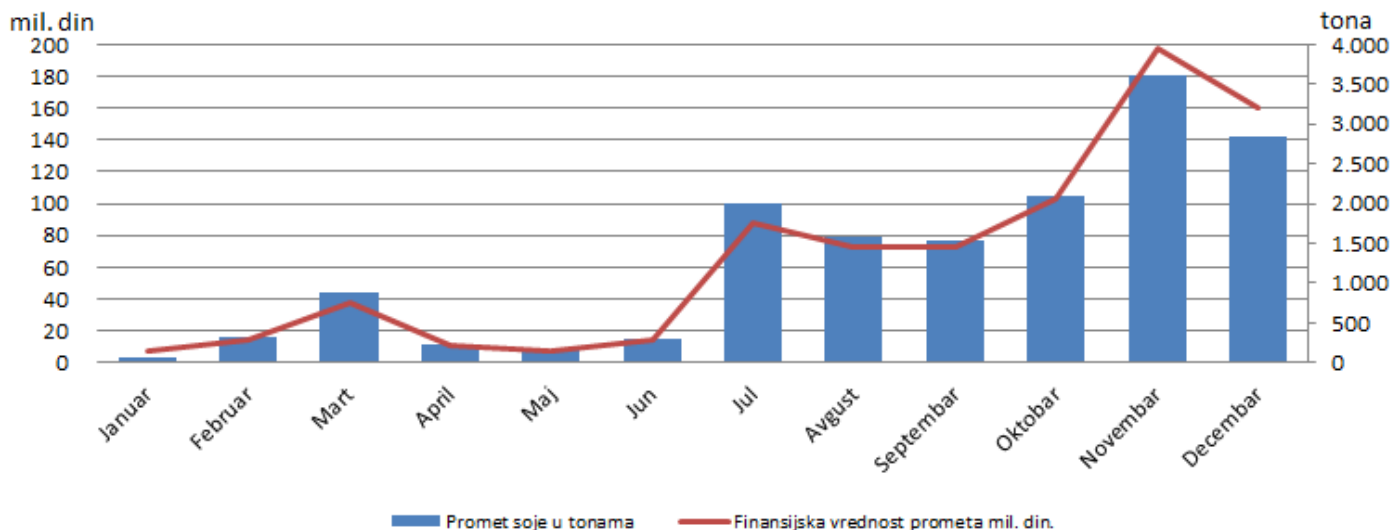
KRETANJE CENE SOJE U POSLEDNJIH 5 GODINA

CENA SOJE BEZ PDV-A TOKOM 2020. GODINE

KOLIČINSKI I FINANSIJSKI PROMET SOJE

SOJA U 2020. GODINI

OPIS	DATUM	DIN/KG SA PDV-OM	DIN/KG BEZ PDV-A	%
Cena na početku godine	01.01.2020.	42,13	38,30	RAZLIKA:
Cena na kraju godine	31.12.2020.	57,20	52,00	35,77%
Minimalna u 2020.	28.01.2020.	43,45	39,50	RAZLIKA:
Maksimalna u 2020.	25.11.2020.	58,08	52,80	33,67%

OSVRT NA PROIZVODNU 2020. GODINU

Započela je godina 2021. u kojoj treba očekivati značajne globalne promene u proizvodnji i prometu osnovnih, prehrambenih artikala. Pored brojnih biotičkih faktora, kao što su sve prisutnije pojave patogenih mikro-organizama, štetnih insekata, sitnih glodara i sl., početkom 2020. čovečanstvo je (ne)očekivano dobilo još jedan moćan faktor: corona virus COVID 19. Svet je proglasio pandemiju globalnih razmera, koja je uzdrmala sve segmente našeg života, menjajući na prečac poslovne odnose i svakodnevne navike ljudi. Pandemija korona virusa je u toku i ne vidi se, pouzdano, željeni kraj. Imunizacija ljudi započeta ovih dana, vakcinama proizvedenim u raznim krajevima sveta. Vakcine potiču od različitih autora i iz različitih naučnih institucija, tako da niko neće imati monopol.

Dosadašnje štete od posledica pandemije virusa Covid-19 su brojne. Pored ljudskih života, sve nacionalne ekonomije su pretrpele ogromne gubitke. Konačna šteta se neće lako utvrditi, jer pored direktnih postoje i indirektna posledice, ali i one koje će tek nastati.

BILJNA PROIZVODNJA U 2020.

Ovo je bila prestupna godina, kakve prate različita narodna verovanja i običaji. Protekla godina je zaista bila specifična. Međutim, proizvodnja osnovnih, ratarskih kultura je bila veoma solidna u Srbiji.

U poređenju sa prosečnim, prinosi su se u protekloj godini graničili sa rekordnim, kod kukuruza i pšenice na primer. Isto tako, u poređenju sa državama okruženja i članicama EU, domaća biljna proizvodnja je bila iznad očekivanja stručnjaka, pa i samih proizvođača. Pošto godina, kao presudni faktor proizvodnje, nije bila ni blizu idealne, ostvareni rezultati srpskih farmera zaslužuju iskrene pohvale. Nameće se i potreba za temeljniju i svestraniju analizu tih rezultata, kako bi se bolje pripremili za proizvodnju 2021. i naredne godine.

Osnovna obeležja 2020. su neravnomerni raspored temperatura i padavina skoro celim njenim tokom. Nedostatak padavina tokom jeseni i zime 2019., zatim potpuni izostanak padavina tokom januara, prouzrokovali su ogroman deficit zimskih rezervi vlage, posebno u dubljim slojevima zemljišta. Istovremeno su temperature vazduha i zemljišta bile znatno više od uobičajenih za taj period godine. Bilans vlage je donekle popravljen tokom marta. Međutim, u aprilu je ponovo nastupio sušni period, praćen padom temperatura i čestom pojavom jutarnjih mrazeva, čak do minus 12°C. Prihranjivanje ozimih useva je dovršeno u aprilu, ali je puni efekat azotnih đubriva izostao zbog manjka padavina. Pad temperatura je usporio rast i razviće ozimih žita i produžio fazu bokorenja, što je pogodovalo kasnije zasejanim usevima.

Mrazevi su značajno oštetili mnoge voćne vrste u fazi cvetanja. Bile su potrebne dodatne mere zaštite voća od jutarnjih mrazeva, baš u periodu dok su vladale vanredne mere zbog pandemije: policijski čas i zabrana kretanja noću bez posebnih dozvola.

Distribucija padavina na prostoru Srbije je takođe bila neravnomerna. Daleko više padavina je bilo u centralnim i južnim krajevima u odnosu na severne. Krajem aprila stanje vlage u zemljištu je bilo alarmantno (podaci RHMZ). Ovakvo stanje vlage je moralo da zabrine sve aktere poljoprivrede, tim pre što je slična situacija bila u skoro celoj Evropi (podaci Svetske meteorološke organizacije).

Krajem marta i tokom aprila je obavljena setva jarih kultura bez zastoja. Ponegde je vlaga u setvenom sloju bila na granici pogodnosti za nicanje. Ipak ostvareni su planirani sklopovi kod svih jarih useva.

Pošto su se globalna suša i pandemija virusa događale istovremeno, gotovo celom svetu se dogodio nezapamćeni stres. Ključne teme u svetu su, pored Kovida-19, postale stanje vlage u zemljištima Evrope i kod drugih velikih proizvođača, procena stanja useva i očekivanih prinosa, kao i kretanje cena na svetskim, nacionalnim i lokalnim berzama prehrambenih artikala. Svetska meteorološka organizacija, (WTO) je, na dan 19.04.2020. objavila vladajuće vremenske uslove u Evropi, na osnovu kojih je trebala da se gradi strategija u trgovini glavnim berzanskim proizvodima.

Evropska Komisija je polovinom aprila meseca 2020. procenjivala, da će rod pšenice u EU biti za 4% manji u odnosu na rod 2019. godine zbog izrazito sušnih vremenskih prilika u Francuskoj i Nemačkoj, najvećim proizvođačima pšenice u EU.

Kasnije se ispostavilo, da je pad prinosa bio mnogo veći, čak i do 25% u Francuskoj i oko 10% u Nemačkoj.

U isto vreme, optimističke procene stanja pšenice su stizale iz SAD, uz napomenu da će u narednih nekoliko sedmica vremenske prilike imati bitan uticaj na kretanje cena pšenice na američkim berzama zbog sušnih vremenskih uslova, koji se pogoršavaju, kao i zbog mrazeva u nekim regionima proizvodnje pšenice.

Sa druge strane, Ruska agencija za poljoprivredu je izrazila očekivanja da će proizvodnja pšenice u Rusiji biti za 5% viša na godišnjem nivou, bez obzira na sušu i mestimičan mraz.

PROCENA STANJA U SRBIJI

Procena stanja useva u Srbiji krajem aprila je bila takođe u skladu potencijalom useva i raspoloživom vlagom u zemljištu. Podaci su ukazivali na ozbiljnost suše, posebno u žitorodnim regionima. Ozimi usevi su bili u fazi intenzivnog porasta (porast u stablo i formiranje generativnih organa), kada troše velike količine vode. Procenjeno je da će posledice suše osetiti i jari usevi, ako se režim padavina ne promeni. Nedostatak padavina je poremetio normalnu mikrobiološku aktivnost u oraničnom sloju, tako da su pojedine biljke pokazivale znake zaostajanja u porastu, žućenje starijih listova i neujednačeni porast. Očekivalo se da će razvijeniji usevi pretrpeti veću štetu, jer troše mnogo više vode na dan, pa će brže utrošiti zalihe vlage. Nedostatak vlage je indirektno uticao na metabolizam pojedinih hranjivih elemenata i njihovo usvajanje preko korena. Zbog toga je proizvođačima savetovano da biljkama pomognu folijarnom ishranom preko lista, što je i primenjeno na znatnim površinama pod pšenicom i ječmom.

Krajem aprila nije bilo moguće dati precizniju prognozu prinosa. Oko 60% površina pod pšenicom je bilo još uvek u dobrom stanju i sa dobrom perspektivom. Ostatak površina je bio problematičan, sa mnogo manje šansi da ostvare zadovoljavajući prinos. Nade su se polagale u najavljivane padavine, koje bi donele osveženje biljkama, dok bi folijarno đubrenje održalo potencijal za prinos.

To se i dogodilo.

POČETNI EFEKTI KOVIDA-19

Hoće li domaća poljoprivredna proizvodnja takođe biti žrtva pandemije Kovida-19, pitanje je koje je mučilo sve one koji proizvode hranu. Svi znamo da je prehrambena sigurnost stanovništva bitna za sve građane. Pošto su sve pijace su bile zatvorene, supermarketi su bili slaba uteha. Trgovački lanci kod nas, najčešće nude povrće i druge prehrambene artikle iz uvoza, sa raznih destinacija. Proglašenjem pandemije Kovid-19, došlo je do zatvaranja nacionalnih granica širom sveta. Ograničeno je kretanje ljudi, zatvorena su mesta javnog okupljanja, restorani, kafići itd. Strah od nepoznatog virusa, počeo je da menja način razmišljanja ljudi i njihove poglede na proizvodnju hrane i na poljoprivredu uopšte. To se desilo i kod nas u Srbiji. Počela je mnogo više da se ceni naša nezavisnost od uvoza osnovnih prehrambenih proizvoda. Na sreću, Srbija ne spada u veliku grupu država, koje su uvozno zavisne i veoma ranjive u slučaju neke velike, globalne krize kao što je ova.

Kada je virus stigao u Srbiju, usledile su potrebne preventivne mere, koje su postajale sve oštrije. Ni jedna država oko nas, u EU, bilo gde u svetu, nije bila spremna da se odupre novom, nepoznatom virusu. Pa nismo ni mi u Srbiji.

"Velika potražnja izazvala je reakcije na svetskim i nacionalnim berzama"

Na samom početku suočavanja sa virusom Kovid-19, stanovništvo je pohrlilo u markete da obezbedi zalihe hrane i drugih potrepština, za duži period. Posebna jagma je bila za brašnom, uljem, šećerom, testeninama i drugim trajnijim proizvodima.

Velika potražnja u celom svetu za pšenicom, brašnom, kukuruzom, sojom i proizvodima od nje, uljem i stočnom hranom, izazvala su lančane reakcije na svetskim, i nacionalnim berzama. Trgovanje je oživelo, jer su države uvoznice najavile ozbiljnije tendere za nabavku pomenutih proizvoda. Cene su počele da skaču, pa su neke države izvoznice, počele da uvode kvote za izvoz, pa čak i da ga zabranjuju. Strah za prehrambenu sigurnost sopstvenog stanovništva ili čekanje još povoljnijeg trenutka za prodaju? Bilo je zahteva i u Srbiji da se zabrani izvoz pšenice i brašna, iako je svega bilo dovoljno na zalihama. I nova žetva je bila blizu, ali su cene počele da rastu i na domaćem tržištu. Privremeno je ograničen izvoz kukuruza, a privremeno zabranjen izvoz suncokreta i ulja.

VREMENSKE PRILIKE TOKOM PERIODA MAJ - SEPTEMBAR

Posle stresnog aprila, vremenske prilike u Srbiji su se okrenule u korist ozimih i zasejanih jarih useva. Temperature i padavine su bile povoljne za nalivanje zrna pšenice i drugih ozimih kultura, što je povratilo nadu proizvođača u solidniju žetvu.

Na žalost, za mnoge lokalitete povoljno vreme je došlo prekasno za oporavak sušom iznurenih biljaka. Umesto ranije, žetva je započela sa malim zakašnjenjem, što je doprinelo boljem prinosu i kvalitetu zrna. Ostvareni prinosi su bili iznad očekivanja i ranije datih procena.

Prethodni rezultati u proizvodnji jarih kultura su takođe optimistički. Prema saopštenjima Republičkog zavoda za statistiku ostvareni su prosečni prinosi kod pšenice 5,04 t/ha, kod kukuruza oko 8 t, soje oko 3,4 t i suncokreta oko 2,9 t/ha. Ukupna proizvodnja u 2020. je bila znatno iznad domaćih potreba. To predstavlja najveći doprinos stabilnosti domaće privrede. Stvorena je mogućnost obimnijeg izvoza i pod povoljnijim uslovima. Ostvareni rezultati u primarnoj proizvodnji nisu nastali samo pod uticajem vremenskih uslova, već su i plod značajnijih ulaganja u proizvodnju. Potvrđen je potencijal srpskog agrara, ali to svakako nije njegov vrh.

ZAVRŠNO RAZMATRANJE

Teško je razumeti kretanja na berzama i u međunarodnoj trgovini, kada su davno prestali da važe osnovni kriterijumi za kretanje cena: ponuda i potražnja. Politika bogatih i velikih se umešala u trgovinu, tako da su interesi kapitala ostali primarni.

Trenutak, koji smo spoznali u toku pandemije, je da ne postoji sigurniji temelj države od sopstvene proizvodnje hrane. Virus će biti pobeden ali, nikad ne bi smeli zaboraviti heroje na njivama, u štalama, u voćnjacima i pašnjacima, koji se nisu brinuli samo za sebe. Brinuli su za sve nas i za svoju državu.

Važno je napomenuti i sledeće u vezi protekle 2020. godine:

Uspešno je završena jesenja setva 2020/21. Zasejano je blizu 600.000 ha pšenicom, preko 100.000 ha ječmom i oko 50.000 ha ostalim strninama. Takođe je zasejano oko 25.000 ha uljanom repicom. Tokom setve upotrebljeno je više deklarisanog semena domaćeg porekla u odnosu na prethodne jesenje setve, zahvaljujući većoj angažovanosti jedine srpske semenske kompanije BSP-Srbobran i Instituta od nacionalnog značaja za ratarstvo i povrtarstvo, Novi Sad. Treba pohvaliti i angažovanje Ministarstva za poljoprivredu i Instituta za primenu nauke, Beograd.

Izvršeno je zimsko oranje na gotovo 95 % površina.

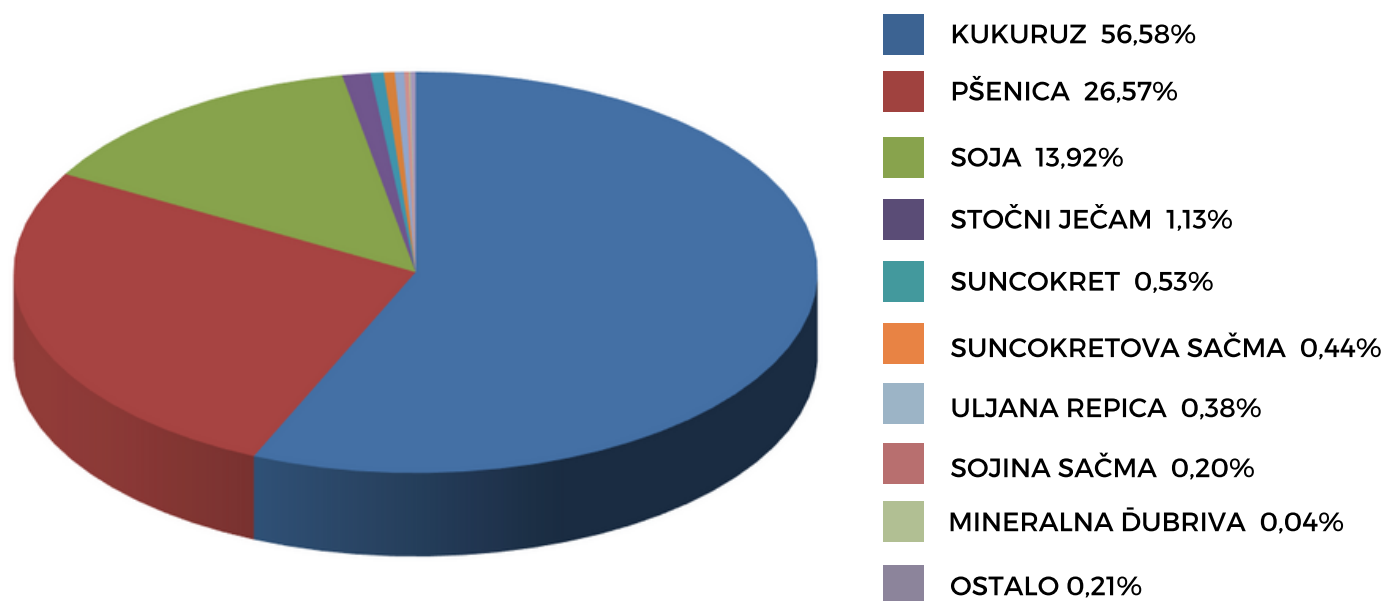
Ozimi usevi čak na 60-70 % površina izgledaju solidno i obećavajuće.

Sve navedeno jača nadu u brži oporavak društva.

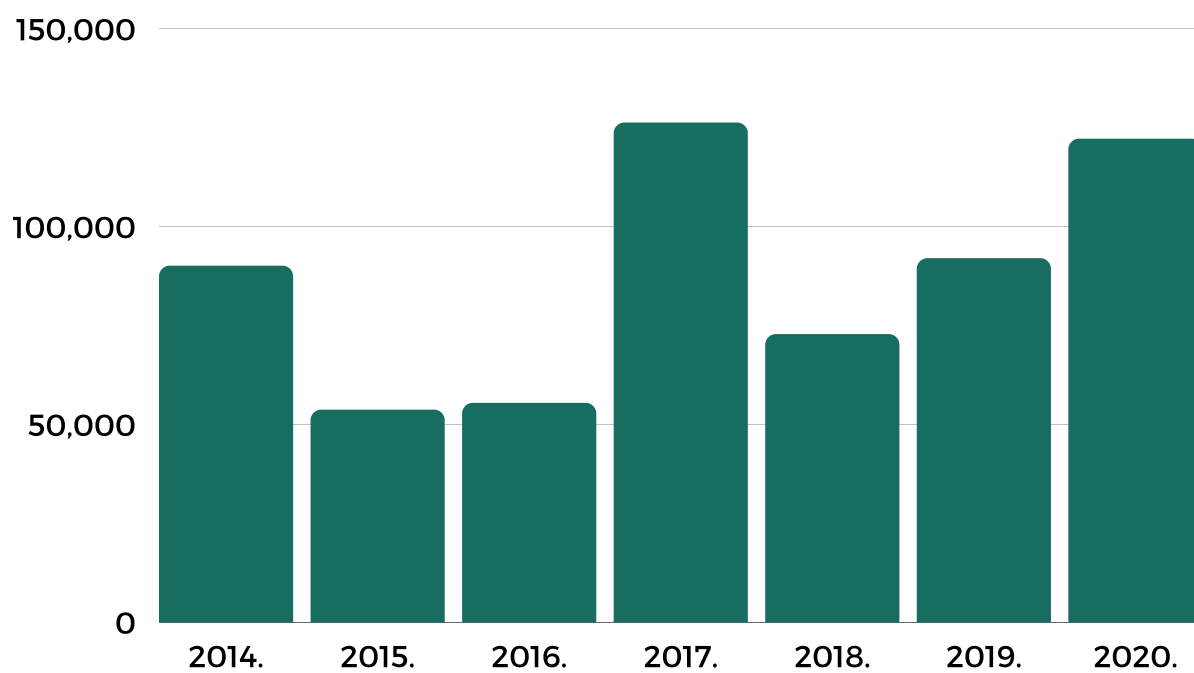
prof. dr Miroslav Malešević
stručni consultant kompanije Best Seed Producer

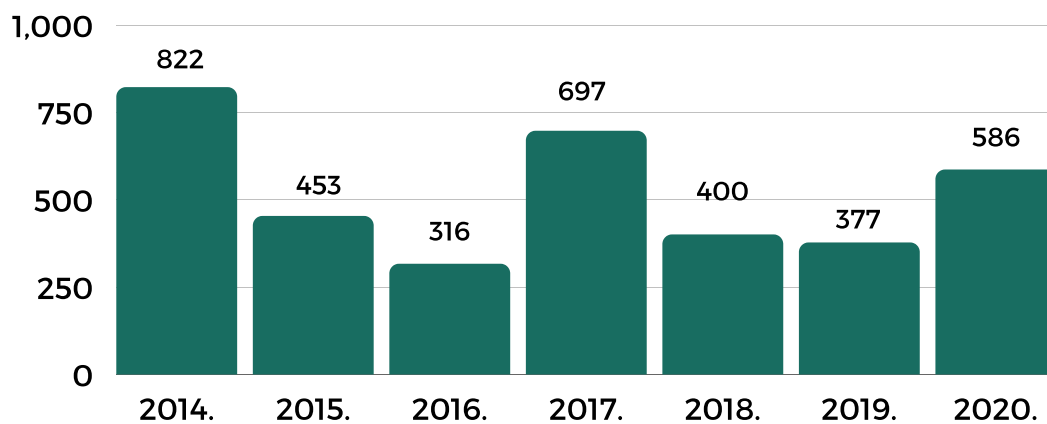
STRUKTURA PROMETA PO VRSTI ROBE

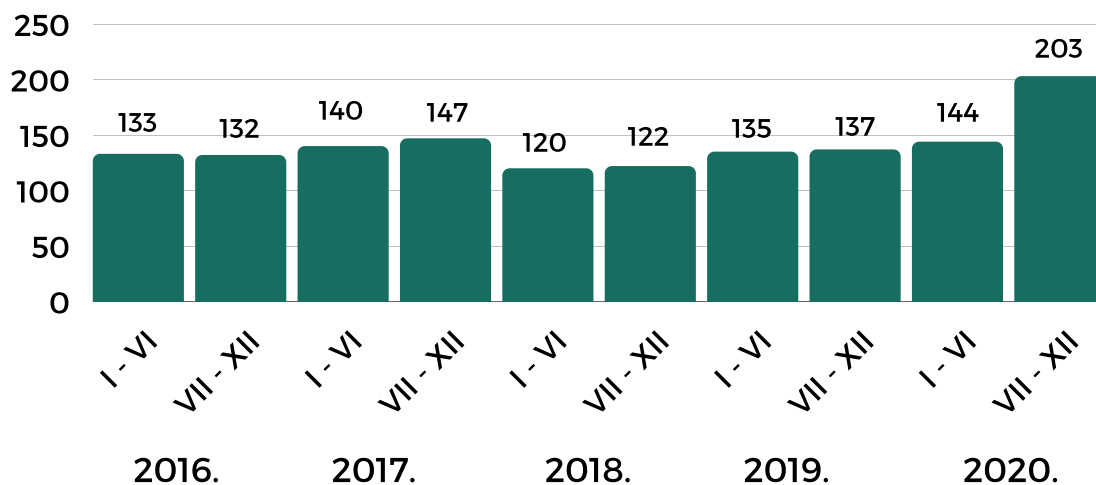
KOLIČINSKI OBIM PROMETA OD 2014. DO 2020. U HILJADAMA TONA

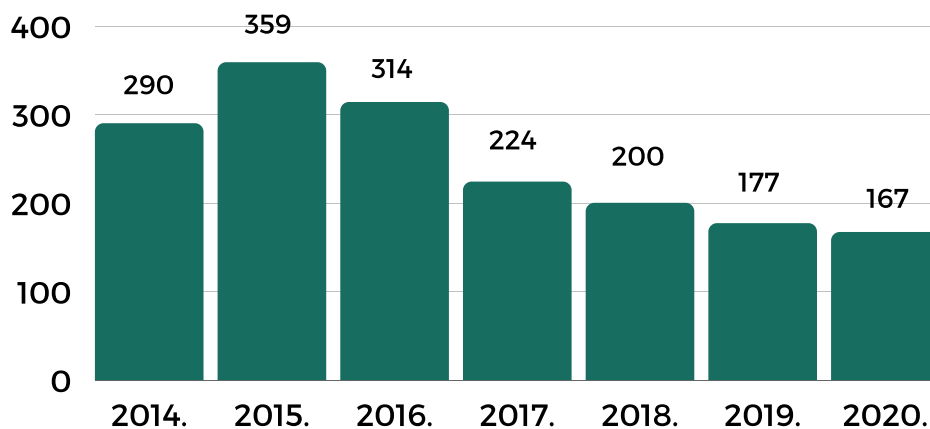
BROJ UGOVORA OD 2014. DO 2020.

KRETANJE ČLANSTVA

BROJ IZDATIH POTVRDA O CENI U POSLEDNJIH 7 GODINA

GODIŠNJI BILTEN ZA 2020.

Produktna berza ad
Bulevar oslobođenja 5
21000 Novi Sad
Info služba: 021/443-413
www.proberza.co.rs
office@proberza.co.rs

CIP - Katalogizacija u publikaciji
Biblioteka Matice srpske, Novi Sad
ISSN 0352-857X CPBOSS.SR-ID 16323330